

Posudek oponenta na diplomovou práci Jiřího Žitníka: Všímavost a klinické přístupy založené na jejím rozvíjení. Katedra psychologie FF UK 2010

Autor předkládá poměrně rozsáhlou a podrobnou práci podloženou také neobvyklým rozsahem prostudované literatury (str 143 – 160). Po formální stránce je práce dobře sestavená, přehledně členěná, statistické komentáře jsou detailní.

Obsahově je práce zaměřená na téma, které lze v dobrém slova smyslu označit jako 'staronové'. Koncept všímavosti je v moderní psychologii rozvíjen posledních několik desetiletí (a u nás ještě podstatně méně). Mimo psychologii e však táhne dějinami duchovních nauk až kamsi do dob zrodu buddhismu a patrně i hlouběji. To, co může totiž znít jako další odborná osobnostně psychologická charakteristika představuje ono klíčové 'tady a teď', soustředění, plné uvědomování anebo bdělost, ať už to spojujeme s takovými jmény jako je Buddha, Jakub Böhme, Gustav Meyrink, či Květoslav Minařík. Nicméně, pozitivního přínosu onoho zvláštního psychologického stavu si našťástí psychologie všimla a začíná ho široce používat (rozvíjet i měřit) v nejrůznějších oblastech (především v klinické oblasti). Autor práce prochází již vhodnost českého označení a připojuje se k již užívanému termínu 'všímavost', jak jej již několik let na naši scénu uvádí např. Jan Benda. Rozsáhlou pasáž věnuje autor vlastnostem všímavosti (34-48). Zde se mně to, jako čtenáři, zdálo až zbytečně rozsáhlé. Dobře bych to chápal, kdyby chtěl autor vytvořit nový, původní měřicí nástroj, ale v empirické části byl psychometricky prověřován již existující. Zajímavé a pro naše terapeutky většinou nové jsou klinické souvislosti všímavosti – již existující terapeutické aplikace (včetně stručného uvedení do satiterapie). Navazující účinné terapeutické faktory se mně opět zdají až zbytečně podrobné (64-77), už i vzhledem k tomu, že nejde o nekorelované jevy. Opět však uznávám, že i taková podrobnost může mít význam, např. při nějakém detailním zvažování nad indikací rozvoje všímavosti pro zvládnání jednotlivých poruch (jak jsou autorem procházené (78-95).

Empirická část práce je podobně bohatá. Dělená je na tři části. Nejdříve autor psychometricky ověřuje českou verzi Dotazníku pěti aspektů všímavosti, následně hledá event. souvislosti s demografickými charakteristikami, pokračuje studií o vztahu všímavosti a životní spokojenosti a nakonec porovnává jev všímavosti u klinické a neklinické populace. Pro účel této práce by bohatě stačila již každá z oněch částí. Výsledky zde nebudeme opakovat, vše si čtenář přečte v práci samé. Je třeba ocenit hluboký psychometrický záběr, za sofistikovaného použití dokonce exploratorní a konfirmatorní faktorové analýzy. U výzkumných závěrů poslední části je autor přiměřeně opatrný. Konstatuje sice, že jev všímavosti je u klinické populace celkově nižší, ale není jasné, proč tomu tak je – tedy kauzalita není zjevná. Zde se ovšem nabízí další otázka: jak je to s vlivem medikace? Nakolik mohla ovlivnit menší schopnost všímavosti?

V práci je veliké množství zajímavých postřehů, které si doslova říkají o podrobnější diskusi (vztah k disciplinovanému psychickému životu, morálce, duševní hygieně, duchovnímu rozvoji, náboženskému životu, mystice apod.). To by ovšem přesahovalo prostor jak pro tuto stručnou zprávu, tak pro diskusi při obhajobě samé.

Jde o kvalitní práci, která splňuje všechny požadavky na ni kladené. Doporučuji ji tedy k obhajobě.

Návrh klasifikace: výborně

Praha, 10.1. 2011

Jiří Šípek